

Pag-aari ng Pamahalaan
HINDI IPINAGBIBILI

3

Araling Panlipunan

Quarter 1 - Week 9

Ang Wastong Pangangasiwa ng mga Likas na Yaman ng Sariling Lalawigan at Rehiyon

Department of Education • Republic of the Philippines

Araling Panlipunan - Grade 3

Alternative Delivery Mode

**Quarter 1- Week 9: Ang Wastong Pangangasiwa ng mga Likas na Yaman ng Sariling
Lalawigan at Rehiyon.**

First Edition, 2020

Republic Act 8293, section 176 states that: No copyright shall subsist in any work of the Government of the Philippines. However, prior approval of the government agency or office wherein the work is created shall be necessary for exploitation of such work of profit. Such agency or office may, among other things, impose as a condition the payment of royalties.

Borrowed materials (i.e., songs, stories, poems, pictures, photos, brand names, trademarks, etc.) included in this book are owned by their respective copyright holders. Every effort has been exerted to locate and seek permission to use these materials from their respective copyright owners. The publisher and authors do not represent nor claim ownership over them.

Published by the Department of Education

Development Team of the Module	
Authors:	Ria Maris A. Caterial, Linor Margret M. Villanueva
Editor:	Bendee Nancy M. Orlanda
Reviewers:	Virgilin R. Pizarro, Aba Q. Allaba
Illustrator:	Jerry Escol
Layout Artist:	Manuel D. Dinlayan II, PDO II
Management Team:	
Chairperson:	Dr. Victoria V. Gazo, CESO V Schools Division Superintendent
Co-Chairperson:	Sunny Ray F. Amit Asst. Schools Division Superintendent
	Ralph T. Quirog CES, CID
Members:	Purisma J. Yap EPS-LRMS
	Virgilin R. Pizarro Aba Q. Allaba

Printed in the Philippines by Department of Education
Division of Malaybalay City

Office Address: Sayre Highway P-6, Casisang, Malaybalay City

Telefax: (088) 314-0094

Email Address: malaybalay.city@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Quarter 1 - Week 9

Ang Wastong Pangangasiwa ng mga Likas na Yaman ng Sariling Lalawigan at Rehiyon

This instructional material was collaboratively developed and reviewed by educators from public and private schools, colleges, and or/universities. We encourage teachers and other education stakeholders to email their feedback, comments, and recommendations to the Department of Education at action@deped.gov.ph.

Pasiuna

Kini nga Modyul sa mga tinun-an giandam alang kanimo nga anaa sa ikatulong Ang-ang aron magamit nimo sa imong pagtuon sa Araling Panlipunan. Tuyo niining Modyul nga magiyahan ka nga magdesisyon ug maglihok nga adunay pagpakabana alang sa kaa-yohan sa tanan.

Ang mga pagtulon-an niini nga Modyul giayo pagsusi ug gipahiluna aron mahiuyon sa imong idad, interes, ug panginahanglanon ug niini nga panahon.

Kini nga Modyul imong magamit sulod sa lima ka adlaw alang sa usa ka semana nimo nga pagtuon.

Gawas sa paghisgot-hisgot , ang matag pagtulon-an adunay buluhaton nga labaw nga nagpauswag sa imong nakat-onan. Adunay mga eksamin sa kataposan sa matagpagtulon-an aron mapalig-on ang imong nakat-onan pagkahuman niining modyul.

Gilaoman nga pinaagi niini nga Modyul, makat-onan sa mga tinun-an ang paghigugma ug paghatag og bili sa ilang kaugalingon, pamilya, ug isigkatawo.

Kini nga modyul gihimo ug gisulat para makatabang kanimo nga makat unan kung unsa nga paagi sa pagdumala sa tukma ang Natural nga mga Kapanguhaan, ngano nga mahinungdanon ang pagbuhat niini, ug sa unsa nga paagi para sa pagpalambo ang ekonomiya sa ilang kaugalingon nga mga lalawigan, ug sa maalamon nga paggamit sa mga natural nga mga kapanguhaan?

Ang pinulungan nga gigamit gipaha-um sa abilidad sa Magtutuon sa ika-tulong ang-ang. Ang pagtulun-an nahan-ay sa hustong pagsunod sa kompetensi.

Alamin

Ang modyul gibahin sa lima ka adlaw nga pagtulun-an:

1. Day 1 – Pagdumala sa Kinaiyahan o Natural nga mga Kapanguhaan,
2. Day 2 – Ang mga Maalamon ug sa mga Dili Maalamon nga Pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan,
3. Day 3 – Ang mga maalamon ug sa mga dili maalamon nga pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan,
4. Day 4 – Ang maalamon nga pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan: Ang Kalamboan sa Rehiyon ug Probinsya
5. Day 5 – Ang Dolphin Island sa Misamis Occidental.

Sa paggamit niini nga modyul, gilauman nga:

1. mahibalo-an nimo ang Maalamon ug dili maalamon nga paagi sa pagdumala sa mga kahinguhaan sa kaugalingon nga probinsya ug rehiyon,
2. matu-an ang mga pamaagi sa maalam nga pagdumala sa mga natural nga kahinguhaan hinungdanon sa lalawigan ug rehiyon,
3. makahimo sa konklusyon nga ang maalam nga pagdumala sa natural nga mga Kapanguhaan nga adunay kalabotan sa pagpalambo sa kaugalingon nga probinsya ug rehiyon, ug

4. makahatag ug mga panig-ingnan sa mga probinsya o rehiyon nga nag-uswag tungod sa husto nga pagpreserbar sa ilang natural nga mga kahinguhaan.

Subukin

Saimong notbuk o papel, maglista ug tulo ka klase nga mga Kalamidad ang posible nga masinati-an sa atong dapit.

- 1.
- 2.
- 3.

Pagtulun-an : Maalamon ug Dili Maalamon nga Pagdumala sa mga Kinaiyahan nga Kapanguhaan sa Lalawigan

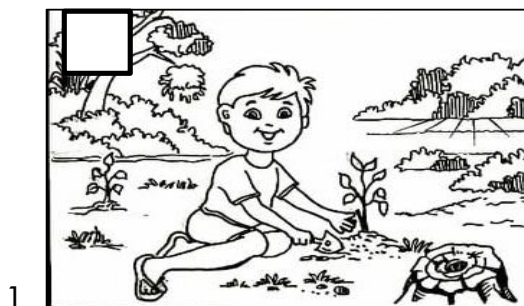
Unang Adlaw

Ang Pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan

Tuklasin

Pagtuon sa mga litrato. Butangi ug ★ ang imong papel kun kini nagpakita ug maalamon nga pagdumala sa natural nga mga kapanguhaan ug ✗ kung dili maalamon nga pagdumala

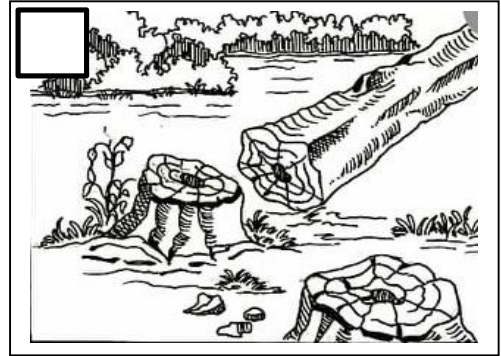
2.

3.

4

Suriin

2

1. Unsa nga mga lakang ang kinahanglang buhaton sa mga kagamhanang lokal sa probinsya o rehiyon aron madumalahan ug maayo ang kinaiyanhon o mga kapanguhaan nga nahimutang sa nagkalahi nga lugar? _____
Isulat sa imong notbuk o papel ang imong tubag.

2. Unsa nga mga buluhaton nga angay natu himuon aron mapalambo ang atong mga kinaiyahan? _____
Isulat sa imong notbuk o papel ang imong tubag.

3. Isip usa ka estudyante sa Grade 3, unsa ang angay nimong buhaton aron makatabang sa pagdumala sa atong mga natural nga Panguhaan? _____ Isulat sa imong notbuk o papel ang imong tubag.

Ikaduhang Adlaw

Ang mga Maalamon ug Dili Maalamon nga Pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan

Tuklasin

Pagdumala sa Kapanguhaan sa Yuta ug Kalasangan

Maalamon nga Pagdumala	Dili Maalamon nga Pagdumala
1. Ang pagpreserba sa mga tanom ug hayop nga kalasangan.	1. Ang walay pagtuman sa kampanya sa global deforestation

4

<p>2. Paglikay sa kalihokan sa pagpanguma nga pagkaingin</p> <p>3. Pagputol lang sa punoan nga hamtong na.</p> <p>4. Ang pagtanum sa mga seedlings nga bugti o labaw pa sa mga giputol nga mga kahoy.</p> <p>5. Ang dili pagdakop sa mga langgam ug ihalas nga mga mananap sa kalasangan.</p>	<p>2.Pagkakaingin</p> <p>3. Ang kanunay nga pagputol sa mga kahoy sa kalasangan.</p> <p>4. Ang pagmina sa mga minerales.</p> <p>5.Ang kakulangon sa kaalam sa teknolohiya.</p> <p>5. Ang pagamit sa mga dili natural nga abono ug pestisidyo</p>
---	--

Pagdumala sa Mga Kapanguhaan sa Tubig

Maalamon nga Pagdumala	Dili Maalamon nga Pagdumala
<p>1. Paglikay sa paggamit sa dinamita ug uban pang kemikal sa pagpangisda.</p> <p>2. Ang insakto nga paggamit sa fishing boat.</p> <p>3. Pagtanom ug mga Mangroove sa daplin sa dagat.</p> <p>4. Paggamit sa mga pukot nga adunay dagko o medium nga lungag.</p> <p>5. Pagtangtang sa ug basura sa mga kanal, sapa, ug dagat .</p>	<p>1. Paggamit sa dinamita, hilo o cyanide, ug ang batasan sa sistema sa kombinatorial</p> <p>2. Paglabay ug mga basura sa mga kanal sa mga porma sa tubig.</p> <p>3. Pagkonsumo sa mga bakawan sa aquaculture (fishpond).</p> <p>4. Gipasagdan ang pagdaghan sa mga Water Lily sa tubig nga nagpugong sa pagdahilig niini.</p> <p>5. Pagtukod ug mga balay ug pabrika sa daplin sa dagat o sapa.</p>

Suriin

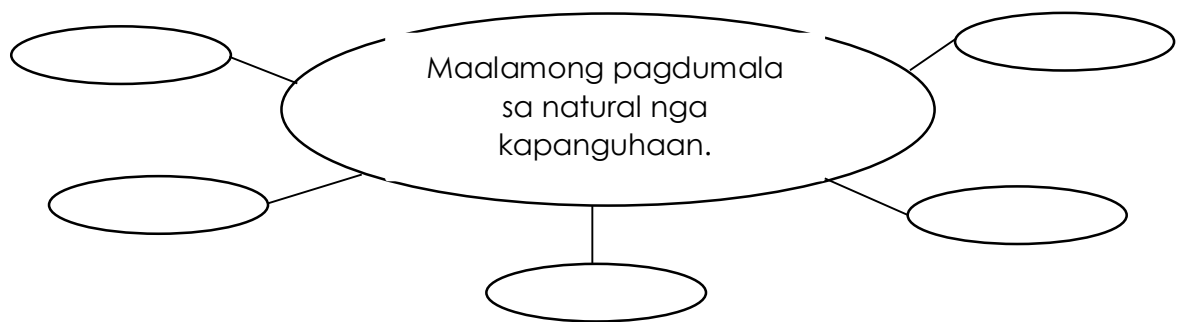
1. Unsa ang duha ka mga natural nga kapanguhaan? _____ ug _____.

2. Nganong adunay maalamon ug dili maalamon nga pagdumala sa mga natural nga kapanguhaan o kinaiyahan?

Tayahin

Direksyon: Unsa ang imong hunahuna sa mga kalihokan sa maalam nga pagdumala sa mga natural nga kapanguhaan? Sulati ang mapa nga cluster sa insakto nga kasayuran nga gikinahanglan sa kahimtang. Pagsulat sa husto nga tubag sa imong notbuk o papel.

Ikatulong Adlaw

Ang mga Maalamon ug sa mga Dili Maalamon nga Pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan

Tuklasin

Pagdumala sa Yuta

Maalamon nga Pagdumala	Dili Maalamon nga Pagdumala
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ang pag-ilis sa mga tanum aron makatabang sa pagpadayon sa pagkamabungahon sa yuta. 2. Pagtanum sa mga kahoy aron malikayan ang pagkubkob sa yuta. 3. Paggamit sa compost pit para mga madunot o malata nga mga dahon, basura, ug hugaw sa mga hayop aron himu-ong abono. 4. Ang pagtanum taliwala sa mga tanum aron ang ibabaw nga yuta magpabilin nga mabungahon o kahimsog. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ang yuta ug ubang kabukiran gitukuran mga subdibisyon, mall, pabrika, sementeryo ug mga <i>golf course</i> imbis nga magtanum sa mga lagutmonug ubang matang sa mga tanom nga makaon. 2. Ang sobra nga paggamit sa mga kemikal ug abono. 3. Pagputol sa mga kahoy 0 Pagkaingin nga maoy hinungdan sa "landslide ug pagbaha.

Pagdumala sa mga Kapanguhaan sa Mineral

Maalamon nga Pagdumala	Dili Maalamon nga Pagdumala
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pagpugong sa polusyon nga gakahitabo sa pagmina. 2. Pagtuon sa moderno ug siyentipikong pamaagi sa pagmina sa nasud. 3. Dili paggamit sa kemikal nga 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pagpangubkob sa yuta nga wala'y pagtugot 2. Pagpahigayon sa pagmina nga walay igong kahibalo o walay pagtugot sa gobyerno. 3. Ang pagkuha o pagkalot sa balas

mercury tungod kay hinungdan kini sa sakit.

4. eksaktong paghipos sa mga hugaw nga gikan sa minahan

sa suba nga maoy hinungdan sa dagkong baha ug "landslide".

4. Ang pagkalot ug lawom nga maoy hinungdan sa pagkaanod sa yuta.

5. Paglabay sa mga hugaw sa minahan sa bisag asa nga dapit

Suriin

1. Unsa ang duha ka mga natural nga kapanguhaan? _____ ug _____.

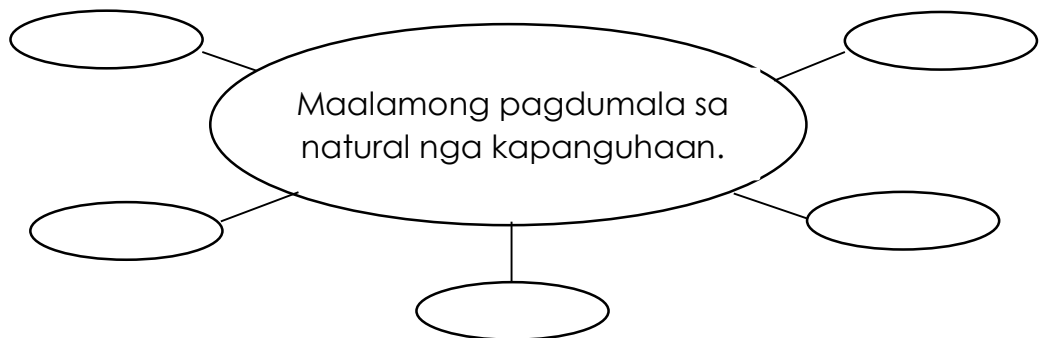
2. Nganong adunay maalamon ug dili maalamon nga pagdumala sa mga natural nga kapanguhaan o kinaiyahan?

Tayahin

Direksyon: Unsa ang imong hunahuna sa mga kalihokan sa maalam nga pagdumala sa mga natural nga kapanguhaan?

Sulati ang mapa nga cluster sa insakto nga kasayuran nga gikinahanglan sa kahimtang. Pagsulat sa husto nga tubag sa imong notbuk o papel.

Ikaupat nga Adlaw

Ang maalamon nga pagdumala sa Natural nga mga Kapanguhaan:ang Kalamboan sa Rehiyon ug Probinsya

Tuklasin

Sa unsang paagi ang maalamon nga paggamit sa natural nga mga kapanguhaan makapalambo sa panginabuhi sa kaugalingon nga probinsya ug rehiyon?

Ton-i ang litrato.

Suriin

1. Unsa man ang imong isulti sa litrato? Unsa ang mensahe niini?

Tayahin

Direksyon: Pinaagi sa litrato, ipasabut kung Gi-unsang kini aron makatabang sa pagpalambo sa usa ka lugar?

6

Unsa ang gipakita sa hulagway?Sa unsa nga paagi kini nakapalambo sa panginabuhian?

Unsa ang gipakita sa hulagway? Sa unsa nga paagi kini nakatabang sa pagpalambo sa palibot?

Ikalimang Adlaw

Ang Dolphin Island sa Misamis Occidental

Balikan

1. Unsa ang buluhaton sa pagdumala sa natural nga kapanguhaan nga atong nahisgutan sa miagi nga mga adlaw?

Tuklasin

Ang Dolphin Island sa Misamis Occidental

Ang Dolphin Island usa ka inila nga isla nga hinimo sa tawo sa Misamis Occidental. Giila usab kini nga Misamis Occidental Aquamarine Park (MOAP). Ang MOAP usa ka istraktura nga gitukod sa lawod sa dagat. Dinhi makita ang mga pawikan samtang naglangoy-langoy. Ang maong estraktura nasakop sa Munisipalidad sa Sinacaban, Misamis Occidental. Ang Isla naila tungod sa mga bahandi nga makuha sa kadagatan niini ug tinaw ug asul nga tubig sa dagat maoy nakapa-inganyo sa mga turista sa pagbisita niniing lugara. Ang mga dolphin mahimong makita dinhi nga nakalingaw sa mga turista nga nagtan-aw ug nagbiyahe, lokal man o langyaw nga turista. Daghang turista ang moanhi dinhi tungod sa makadani nga talan-awon ug makapahinam nga kasinatian sa pagsakay sa bangka padulong sa Dolphin Island.

Adunay mga balaod nga gihimu alang sa mga lokal ug langyaw nga mga turista nga gustong mobisita sa maong dapit. Tungod sa pagkapopular sa maong lugar, ang lokal nga pangamhanan nagpatuman sa mga lagda o mga balaod kabahin sa Dolphin Island Tour.

Isaisip

1. Unsa ang mahitabo sa usa ka lalawigan o rehiyon kung ang natural nga mga kapanguhaan dili madumala sa hustong paagi sama sa MOAP?
2. Unsa ang angay nga buhaton sa mga lungsuranon sa Misamis Occidental aron mapreserba ang MOAP?

Isagawa

Isip usa ka estudyante, unsa ang imong mahimo aron ka makatabang sa pagdumala sa natural nga mga kapanguhaan sa imong lalawigan o rehiyon? Unsa ang imong kaya nga mahimo aron ka makatabang?

Tayahin

Direksyon: Sabta ang mga pangutana ug isulat ang insakto nga tubag sa imong notbuk o papel.

1. Unsang kinaiyanhon nga mga kapanguhaan sa gi-ilang Dolphin Island ug kanunay nga gabisitahon sa mga turista? _____
2. Maglista ug usa aka lagda nga pagasundon sa mga mobisita sa Dolphin Island o sa MOAP aron magpabilin ang natural nga kaanindot niini? _____
3. Sa imong hunahuna, kung walay maayo nga pagdumala nga gipatuman sa Dolphin Island, aduna ba kahay daghang mga turista ang mobisita dinhi? ____ Ngano man? _____
4. Giunsa pagpatuman ang mga balaudnon aron makatabang sa lalawigan sa paglambo sa: kalikopan, panginabuhi, ug turismo?
5. Gawas sa Dolphin Island, aduna ka bay nahibal-an nga uban pa nga kapanguhaan sa katigayunan o bahandi sa imong lalawigan o rehiyon? _____

Susi sa Pagwasto

Subukin

a. Bagyo b. Baha c. Linog

Unang Adlaw

Tuklasin

1.

2.

3.

4.

Pagyamanin:

1. madagayaon nga kinaiyahan

2. kahoy, pagkaon, mineral ug daghan pang uban

Suriin: (Mudepende sa tubag sa bata)

Ikaduhang Adlaw

Suriin

1. Kapanguhaan sa Yuta ug Kalasangan

Kapanguhaan sa Tubig

2. (Mudepende sa tubag sa bata)

Tayahin

(Mudepende sa tubag sa bata)

Ikatulong Adlaw

Suriin

1. Pagdumala sa Yuta

2. Pagdumala sa Mga Kapanguhaan sa Mineral

Tayahin

(Mudepende sa tubag sa bata)

Ikaupat nga Adlaw

Suriin

Pagyamanin

Isaisip

(Mudepende sa tubag sa bata)

Isagawa

Tayahin

Ikalmang Adlaw

Suriin

Pagyamanin

Isaisip

(Mudepende sa tubag sa bata)

Isagawa

Tayahin

Sanggunian: Araling Panlipunan 3

Kagamitan ng Mag-aaral

Rehiyon X-Hilagang Mindanao

Ang mga larawan kay orihinal sa tagaguhit nga si Jerry Escol.

Evaluated by:

NEMIE M. MARIANO, Ph.d

Division of Misamis Oriental

For inquiries or feedback, please write or call:

Department of Education – Division of Malaybalay City

Office Address: Sayre Highway P-6, Casisang, Malaybalay City

Telefax: (088) 314-0094

EmailAddress: malaybalay.city@deped.gov.ph